

TÜRK VATANDAŞLIK HUKUKU DÜZENLEMELERİNİN TARİHÇESİ VE ANAYASAL İLKELER

Dr. Öğr. Üyesi Barış TEKSOY

Tarihçe

- 1869 Tâbiyeti Osmaniye Kanunnamesi:
  - Etnik ve dinî ayırım yoktur.
  - 1851 Fransız Vatandaşlık Kanunu örnek alınmıştır.
  - Vatandaşlığın kazanılması:
    - Kan esası (ana-baba veya sadece baba)
    - İstisnaî olarak, erginlikten sonra, seçme hakkı ile toprak esasına göre kazanma
    - Ergin olma + 5 yıl ikamet şartıyla telsik

Tarihçe

- 1876 Kânûn-ı Esâsî
  - Madde 8: «Devlet-i Osmaniye tâbiyetinde bulunan efradın cümlesine, herhangi bir din ve mezhebden olur ise olsun bilâ istisna Osmanlı tâbir olunur ve Osmanlı Sıfatı kanunen muayyen olan ahvale göre istihsal ve izâe edilir.»
  - Ayrım gözetmeyen Osmanlı vatandaşlığı
(+) Kanunîlik ilkesi

Tarihçe

o 1924 Teşkilât-ı Esasîye Kanunu

Madde 88: Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibariyle Türk itlak olunur. Türkiye'de veya hariçte bir Türk babanın sulbünden doğan veyahut Türkiye'de mütemekkin bir ecnebi babanın sulbünden Türkiye'de doğup da memleket dâhilinde ikamet ve sinni rüşte vusulünde resmen Türklüğü ihtiyar eden veyahut Vatandaşlık Kanunu mucibince Türklüğe kabul olunan herkes Türktür. Türklük sıfatı kanunen muayyen olan ahvalde izale edilir.

Tarihçe

o 1928 1312 sayılı TVK

- Kan Esası: Türk ana veya babadan, evlilik içi veya dışı doğan
- Toprak Esası: Ana-baba belli değilse ya da ana veya baba vatansız ise doğumla (+) seçme hakkı yoluyla erginlikten sonra
- Bakanlar Kurulu kararı ile kazanma: Ergin olma (+) 5 sene Türkiye'de ikamet
- İstisnaî yolla, ikamet şartı aranmaksızın Bakanlar Kurulu kararıyla kazanma

Tarihçe

o 1928 1312 sayılı TVK

- Türk vatandaşı ile evlenen yabancı kadın Türk vatandaşı olur. Yabancı ile evlenen Türk vatandaşı kadın Türk vatandaşı olmaya devam eder.
- Çıkma izni ile vatandaşlıktan ayrılma (Bakanlar Kurulu izniyle-askerliği yapmış olma şartıyla)
- Bakanlar Kurulu kararıyla vatandaşlığın kaybettirilmesi (ıskat): İzinsiz olarak ve kendi iradesiyle yabancı vatandaşlık kazanma veya yabancı devlet için kendi iradesiyle askerlik hizmetinde bulunma

Tarihçe

o 1961 Anayasası

Madde 54:

Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağılı olan herkes Türktür.

Türk babanın veya Türk ananın çocuğı Türktür. Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlık durumu kanunla düzenlenir.

Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Tarihçe

- o 1961 Anayasası

- Madde 54:

Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça, vatandaşlıktan çıkarılamaz.

Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.

Tarihçe

o 1964 403 sayılı TVK

- 1312 sayılı kanuna göre daha detaylı bir düzenlemedir.
- Kan esası ve istisnaî olarak toprak esası ile kazanma korunmuştur.
- Bakanlar Kurulu kararı ile olağan yoldan ve olağanüstü kazanmanın şartları detaylı olarak düzenlenmiştir.
- Evlenme yoluyla vatandaşlığın kazanılması için beyan yeterli iken sonradan yapılan değişikliklerle zorlaştırılmıştır.

Tarihçe

- o 1964 403 sayılı TVK

- Çıkma izni olarak vatandaşlıktan çıkma vardır.

- Vatana bağlılıkla bağdaşmayan eylemler:

- a) Kaybettirme (izin almaksızın kendi isteğiyle yabancı vatandaşlık kazanma, yabancı devlete hizmetle ilgili nedenler, askerlikten kaçma ile ilgili nedenler, yurtdışında yaşama ile ilgili nedenler)

- b) Çıkarma (sonradan Türk vatandaşı olanlar hakkında, Türkiye aleyhine bazı faaliyetler nedeniyle)

Tarihçe

- 1982 Anayasası

Madde 66: 1961 Anayasası hükmü aynen korunmuştur.

2001 yılında «Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlık durumu kanunla düzenlenir.» ifadesi kaldırılmıştır.

- 2009: 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu

- 2010: Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik

TÜRK VATANDAŞLIK HUKUKUNUN ANAYASAL İLKELERİ

Anayasal İlkeler (m.66/1)

- o 1-Vatandaşlıkta ayrımcılık yasağı

A) Vatandaşlık bağının kurulması bakımından etnik, dinî vb. ayırım gözetilemez.

B) Vatandaşlar arasında, vatandaşlık statüsü bakımından etnik, dinî vb. ayırım gözetilemez.

Anayasal İlkeler (66/2)

o 2- Soy Bağı/Kan Esası

A) Vatandaşlık kazanmada soybağı esası temel kural olarak kabul edilmiştir.

B) Türk vatandaşı ana veya baba ile soy bağı kurulmuş olan çocuğun Türk vatandaşlığı anayasal teminat altın alınmıştır.

C) Soy bağına bağlı olarak vatandaşlık kazanmada, ana ve baba arasında cinsiyete dayalı ayırım yapılamaz.

Anayasal İlkeler (66/3)

o 3- Kanunîlik İlkesi

A) Vatandaşlık, sadece kanunda gösterilen şartlara uygun olarak kazanılabilir ya da kaybedilebilir.

B) Bu konularda ilk defa bir düzenleme yapılacaksa ya da değişiklik yapılacaksa, bunun teknik anlamda «kanun» ile TBMM tarafından yapılması gerekir.

Anayasal İlkeler (66/4-5)

o 4- Vatandaşlıktan yoksun bırakma kararlarında keyfîliğin önlenmesi

(!) «vatandaşlıktan çıkarma»

A) Vatandaşlıktan yoksun bırakma, sadece vatana bağlılıkla bağdaşmayan eylemler nedeniyle uygulanabilir.

B) Vatandaşlıktan yoksun bırakma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz. (AY m.125)